

Tasavvuf
Kültürü

Bursa'da Dünden Bugüne Tasavvuf Kültürü-3

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphane Yavuz ARGIT Bölümü	
Dem.No.	102470
Tes.No.	297.7 BUR.1

BURSA KÜLTÜR SANAT VE TURİZM VAKFI YAYINLARI
BURSA KİTAPLIĞI:17

Bursa'da Dünden Bugüne Tasavvuf Kültürü-3

ISBN

975 -7093 -15 -7

Birinci Basım

Ekim 2004

Yayına Hazırlayan

Dr. Hasan Basri Öcalan

Kapak

Hicabi Gülgen

Baskı

F.Özsan Matbaası

İzmir Yolu No:221 Beşevler-BURSA

Tel: (0 224) 441 33 82

e-mail:fozsan@e-kolay.net

Açıkhava Tiyatrosu Yanı, Kültürpark-Bursa

Tel: (0 224) 234 49 12 (3 hat)

Faks. (0 224) 234 49 11

E-posta:info@bkstv.org

MERKEZ EFENDİ VE SÜMBÜL SİNAN

Emrehan KÜEY*

Merkez Efendi

Tarihimizin asırları arasından süzülüp günümüze kadar ulaşan pek çok mümtaz şahsiyet vardır. Osmanlılar döneminde, hele medeniyetimizin zirvesi sayılabilecek on altıncı asırda yaşayan ecdadımızın hemen hepsi beşeri zaaflardan sıyrılmış, insani ve medeni hususiyetleri bünyesinde toplamış, vazifelerini hakkıyla ifa ederek hizmet yarışına giren ve gayret kemerini kuşanarak bizlere eşsiz miraslar bırakmak azminde olan insanlardı. İşte günümüze kadar isimleri ve eserleri yaşayanlar bu zümredendi.

Musa adı ile anılan Merkez Efendi, memleketin ücra köşelerinden biri diyebileceğimiz Kütahya Sancağı'na bağlı Denizli'nin Buldan ilçesi Sarı Mahmutlu köyünde doğmuştur. Günümüzde de aynı isimle anılan bu köy, Manisa ve Uşak hududuna çok yakındır. Doğum tarihi 1460 veya 1465 arasında olması icab eder. 1462 tarihi kuvvetle muhtemeldir. Babası Mustafa bin Kılıç Bey bin Haydar'dır. Muslihiddin lakabıyla tanınan biridir.¹ Künyesi "Ebû's-Sakî", şöhreti "Merkez"dir.² Merkez Efendi'nin 9 Şevval 959 tarihli vakfiyesi Vakıflar Genel müdürlüğü Kültür ve Tescil Daire Başkanlığı Arşivi'nde bulunan 623 numaralı defterin 329 numaralı sayfasında 156. sırada kayıtlıdır.³ Kısa bir vakıfname olan bu vakfiyede

* T.C. Celal Bayar Üniversitesi Manisa Yöresi Türk Tarihi ve Kültürünü Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü

¹ Ali Haydar Bayat, "Merkez Efendi ve Tıbbi Folklorumuzdaki Yeri", Merkez Efendi Sempozyumu 27-28-29 Haziran 1988, Manisa, s.49.

² Mahmud Cemaleddin el-Hulvî, Lemâzat-ı Hulviyye, Hazırlayan: Mehmet Serhan Tayşi, İstanbul 1993, s.461.

³ Veysi Dörtbudak, Merkez Efendi Vakfiyesi, Manisa Mesir ve Kültür Sempozyumu 19-20 Nisan 2002'de sunulan basılmamış tebliğ.

Mevlânâ el Merhum eş-Şeyh Muslihiddin ibaresi bize babasının tasavvuf ile alakalı olduğunu göstermektedir.

İlk tahsilini aile çevresinde yani köyünde yapmış, daha sonra Hızırbezyâde Ahmed Paşa'nın talebesi olmuştur. Ahmet Paşa'dan hadis ve tefsir dersleri almıştır. Fakat dönemin bilginleri gibi medrese ilimleri kendisini tatmin etmemiş ve sık sık şeyhlerin meclislerine devam etmiştir.⁴ Bursa'da da bir ara tahsilde bulunmuş, sonra gönlünde ve duygularında tasavvufa doğru bir temâyül belirince Habîb-i Karamanî'ye giderek bağlanmak istemiş, ancak bu arzusu gerçekleşmemiş, İstanbul'da vaaz ve derslere başlamıştır. Etyemez zaviyesi şeyhi Emirzâde Baba'nın kızı Hatice Hanımla evlenmiş⁵, gördüğü bir rüya sonucu Sünbül Sinan Hazretlerine intisâb etmiştir. Sevindik Dede'nin zaviyesine şeyh olarak tayin edilmiştir.⁶ Kovacı Dede lâkabıyla da anılan bu zaviye, Aksaray çarşısı civarında⁷ bulunmaktadır.

Ayrıca bazı kayıtlarda tahsil ettiği muhtelif ilimler arasında, "tıp ilmini dahi merak ederek kendi zamanındaki gelişme nispetinde tıp ve tedavi ilimleri üzerinde de bilgi sahibi olmuştur"⁸ ifadesiyle tebabetle ilgilendiğini öğreniyoruz.

Yavuz Sultan Selim'in eşi, Kanuni Sultan Süleyman'ın annesi olan Hafsa Sultan Manisa'da bir külliye'nin inşasını başlatmış*, 1520 yılında Yavuz Sultan Selim'in vefat etmesi ile inşaat Kanuni Sultan Süleyman zamanında tamamlanmıştır. Kanuni Sultan Süleyman, annesi Hafsa Sultan ile beraber 1520 yılında sancak beyliğinde bulunduğu Manisa'dan İstanbul'a gelmiş ve tahta çıkmıştır. Yavuz Sultan Selim Sümbüliyye tarikatına mensub olduğu için⁹ Kanuni Sultan Süleyman'ın annesi Hafsa Sultan'ın da Sümbüliyye tarikatına hürmet ve saygı duygusuyla yakın olmaları icab eder. Merkez Efendi'nin Kanuni Sultan Süleyman'ın annesi Hafsa Sultan'ın hususi hekimi olduğu gibi bir bilgi de Manisa için seçilmiş olması

⁴ Dr. Nazif Velikâhyaoğlu(Öztürk), Sümbüliyye Tarikati, İstanbul 2000, s. 180.

⁵ Dr. Nazif Velikâhyaoğlu(Öztürk), Sümbüliyye Tarikati, İstanbul 2000, s. 181.

⁶ Ali Haydar Bayat, "Merkez Efendi ve Tıbbi Folklorumuzdaki Yeri", Merkez Efendi Sempozyumu 27-28-29 Haziran 1988, Manisa, s.50.

⁷ Kazım Büyükkasoy, Hak Yolunun Önderleri, İstanbul 1973, s.353.

⁸ M. Asım Çalıköğü, Sünbül Efendi ve Merkez Efendi, İstanbul 1965, s.33.

* Söz konusu külliye'nin Yavuz Sultan Selim'in annesi Bezmi Âlem Sultan tarafından inşa ettirilmeye başlandığına dair bilgiler de mevcuttur. (Mehmet Süreyya, Sicil-i Osmani, Yayına Hazırlayan: Nuri Akbaylar, Eski Yazıdan Aktaran Seyid Ali Kahraman, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul 1996, Cilt 4, s. 1086-1087.) Ancak külliye'nin Bezmi Âlem Valide Sultan tarafından başlatılıp Hafsa Sultan tarafından inşaatının tamamlattırılmış olması kuvvetle muhtemeldir.

⁹ Enver Behnan Şapolyo, Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi, 1964, s.448.

sebeplerinden birisi olabilir.¹⁰ İşte bu sebepten padişah Sünbül Efendi'den Manisa'daki külliyeeye birinin vazifelendirilmesini istemiş ve O da "Güzide Hulefâsından Ârif-i Sırr-ı İlahî Bir Zat" olan Merkez Efendi'yi Saruhan Sancağındaki külliyeeye gönderilmiştir.¹¹

Merkez Efendi'nin Manisa'da 1523 – 1529 yılları arasında ömrünün 5 yıldan fazla bir zamanını geçirdiğini biliyoruz. Öyle anlaşılıyor ki, Manisa şehri ve yöresi için on altıncı asır içtimâî ve ekonomik yönden müreffeh bir devreyi teşkil etmiş; yetiştirilen bol, mütenevvî mahsûller, sınıâî nebâtların ticarî imkânları, dericilik ve dokumacılık gibi san'at kollarında ihtisaslaşma ve üretilen mâmûl maddelere olan talep, bu müreffeh devreyi sağlayan âmiller olmuştur.¹² Şehrin maddi refahının seviyesiyle mütenasib olarak manevi cepheside aynı şekilde üst seviyelerde olduğu anlaşılıyor. Camiler, mescidler, medreseler, tekkeler ve zaviyeler şehirdeki ilim, irfan ve mana muhitinin çok zengin bir çeşitliliğe sahip olduğunu da göstermektedir. Osmanlı Devlet idarecilerinin padişahından şehzadesine, sancak beyinden esnafına, ilim adamından cemaatine kadar aileleriyle birlikte tasavvufa ve hakikate bağlı oldukları ve bu arayışlarının maddi hayatın muntazam olduğu on altıncı asırda en coşkulu dönemlerini yaşadığı muhakkaktır. Hele Saray-ı Amire gibi şehzadelerin ve ailelerinin yaşadığı mümtaz bir muhiti bünyesinde barındıran Manisa, Osmanlı Hanedanı tarafından mutasavvıfların korunduğu bir şehir olarak karşımıza çıkar. İşte bu şartlar içinde Merkez Efendi Manisa'da irşad ve terbiye vazifesini devam ettirmiş, şehrin münevverlerine manevi ufuklar açmıştır.

Bize kadar ulaşan iki beyitini buraya alarak onun manevi cephesine bir pencere açalım:

"Eyâ âlemlerin şâhu tecellî kıl tesellî kıl

Gönüller burcunun mâhu tecellî kıl tesellî kıl

Çiğerden eylerim feryâd tecellî kıl tesellî kıl

İkilikten kılıp âzâd tecellî kıl tesellî kıl"¹³

¹⁰ A. Süheyl Ünver, Mesir Tarihimiz, Mesir Manisa 1971, s.3.

¹¹ Bursalı Mehmet Tahir, Osmanlı Müellifleri, Hazırlayanlar: Mustafa Tatçı, Cemal Kurnaz, Ankara 2000, Cilt I, s.160-161.

¹² Feridun M. Emecen, XVI. Asırda Manisa Kazası, Ankara 1989, s.301.

¹³ Mehmet Nail Tuman, Tuhe-i Nâilî, Hazırlayanlar: Mustafa Tatçı, Cemal Kurnaz, Bizim Büro Basımevi Yayın Dağıtım San. Tic. Ltd., Ankara 2001, Cilt II, s.1260, Sıra 4986.

Halvetiyye Tarikatının “Sümbüliye şubesinin müessisi olan”¹⁴ Merkez Efendi, efendisinin yerine posta oturmuştur.

Sünbül Efendi'nin 1529 yılında ölümü üzerine Manisa'dan ayrılıp İstanbul'a gelen Merkez Efendi onun postuna oturup ölümüne kadar 23 yıl halifelliğini yapmıştır. Bu hususa dair Hadika-t'ül Cevami'de aynen şu satırlar yer almaktadır: “Şeyh Sünbül Sinan Efendi'nin rihletinde Şeyh Muslihiddin Merkez Musa Efendi onun makamına naklolunup Koca Mustafa Paşa hankahında ikametle irşad-ı ibadullâha meşgul olmuştur. 23 sene miktar post nişin olup 959 tarihinde civar-ı Hakka vasıl olmuştur.”¹⁵

Kanuni Sultan Süleyman'la beraber 1536 yılında ordunun maneviyatını ziyadeleştirmek için Korfu seferine iştirak ettiği bazı kaynaklarda mevcuttur. 90 yılı aşkın uzun ve feyizli bir ömür süren Merkez Efendi'nin cenazesi Fatih Cami'inde kaldırılmış ve namazı Şeyhü'l-islâm Ebussuud Efendi tarafından kıldırılmıştır. Ebussuud Efendi yazdığı mersiye'nin “Da'iresi Merkez'in nûr ede Allah” mısraında vermekte olduğu tarih 959 dur. 17 Rebiü'l-ahir 959 / 12 Nisan 1552 Pazartesi günü¹⁶ kılınan namazdan sonra bugünkü türbesine defnedilmiştir.

Ölüm tarihini belirtmek üzere Ebû's-su'ûd Efendi şu mersiye'yi söylemiştir:

*Dâr-ı fenâdan çıkup gitti bekâya
Merkez Efendiki ana Hakk ola hemrâh.
Sanmayunuz öldü anı, halvete girdi
Yoldaş olubdur ana virdi, sehergâh
Kutbi zamân idi ol işbu devirde.
Döne-döne âkibet, buldu ecel râh
Mâh-i rebî'u'l-âhir'in onyedisinde
Rûzi şenbihde ol kıldı sefer, âh!
Hâtîf-i gaybî ana dedi ki târih
Dâiresin Merkez'in nur ide Allah.¹⁷*

¹⁴ Bursalı Mehmet Tahir Bin Rıfât, Aydın Vilayetine Mensûb Meşâyih, Ulemâ, Şuarâ, Muverrihîn Ve Etibbânın Terâcim-i Ahvâli, Hazırlayan: M. Akif Erdoğru, İzmir 1994, s.13.

¹⁵ Nihat Yörükoğlu, Hafsa Sultan ve Külliyesi, Ankara 1984, s. 159.

¹⁶ Ali Haydar Bayat, “Merkez Efendi ve Tıbbi Folklorumuzdaki Yeri”, Merkez Efendi Sempozyumu 27-28-29. Haziran 1988, Manisa, s.51.

¹⁷ Dr. Nazif Velikâhyaoglu(Öztürk), Sümbüliyye Tarikatı, İstanbul 2000, s.188-189.

Sümbül Sinan

Halveti Tarikatı'nın bir şubesi olan Sümbüliyye kolu Sümbül Sinan Hazretlerine izafe edilir. Tarikatlar nesilden nesile intikal ederken zamanın şartlarına, yeni bilgi ve keşflere, yeni coğrafyalara ulaştıkça tasavvuf dünyasına pirlere hakikatini yeniden taze bir üslupla söyleyebilen büyük müritler kazandırmıştır. Böylece her tarikat birkaç asırda tekrar kollara ayrılmış o kollarda ileriki asırlarda tekrar kollara, şubelere ayrılmıştır. Bu çeşitlilik pirlere düsturlarını çiğnemediği ayrılığa gayrılığa düşmeden tasavvufa çeşni, feyz ve bereket bahşetmiştir.

İşte Halveti Tarikatı'nın kolu olan Sümbüliyye Tarikatı Şeyh Sümbül Sinan Hazretleri ile onbeşinci asra büyük bir mana ufku daha açmış; pek çok zatın bu yoldan ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Şeyh Sümbül Sinan Hazretlerinden yirminci yüzyıl sonuna kadar yirmi bir tane şeyh, Sümbüliyye kolunu insanlığa pek çok vesile ile anlatmış, eserler vermiş, gönül ve mana ufuklarını genişletmiştir. Şeyh Sümbül efendinin ismi Yusuf bin Ali bin Kayabeyi'dir. Lakabı "Zeynüddin" dir. Merzifon'da doğmuştur. 1480-81 yılları arasında doğduğu tahmin edilir.¹⁸ Hamid ilinde Uluborlu'da yaşamıştır.¹⁹ İstanbul'a gelip Efdâlzade Efendi'nin medresesinde zahiri ilimleri tahsil etmiştir. Bilhassa tefsir ve hadis üzerinde durmuştur.²⁰ Medrese öğrenimi sırasında tasavvufa pek taraftar değildir. Ancak Sümbül Efendi'nin sohbetine devam eden bir arkadaşının ısrarı ile şeyhin ziyaretine gider. Huzurda oturup vaaz dinlerken, Çelebi Hazretleri Sümbül Efendi'ye hitap etmiş ve nazarıyla onu bayıltmıştır. Bundan sonra Çelebi Efendi, Sümbül Efendi'ye "Getirin benim Sümbül hat münkitimin feracesini kendi elimle giydireyim" diye buyurmuştur. İnkârlarına pişmanlık duyan Sümbül Efendi dervişlik yolunu tutmuştur.²¹ Dönemin seçkin Halveti şeyhlerinden Kocamustafapaşa Hanigâhı postnişini Muhammed Cemaleddin ile tanışmış ve ona biat etmiştir.²² Çelebi Halife diye meşhur olan bu zattan pek çok manevi ilimler öğrendi. Riyazatla meşgul olmuş, halvete girmiş. Diğer tarafta halkı uyandırmak üzere Fatih ve Ayasofya Camilerinde Kur'an-ı Kerim tefsiri üzerine vaazlarda bulunmuştur. Yavuz Sultan Selim Han tahta geçtiği

¹⁸ Tahsin Yazıcı, "Fetih'ten Sonra İstanbul'da ilk Halveti Şeyhleri: Çelebi Muhammed Cemaleddin, Sümbül Sinan ve Merkez Efendi", Tasavvuf Kitabı, Hazırlayan: Cemil Çiftçi, İstanbul 2003, s.121.

¹⁹ Mahmud Cemaleddin el-Hülvi, Lemezât-ı Hulviyye, Hazırlayan: Mehmet Serhan Tayşi, İstanbul 1993, s.445.

²⁰ Dr. Nazif Velikâhyaoğlu (Öztürk), Sümbüliyye Tarikatı, İstanbul 2000, s.88.

²¹ Kazım Büyükkaksoy, Hak Yolunun Önderleri, İstanbul 1973, s.341.

²² Dr. Nazif Velikâhyaoğlu (Öztürk), Sümbüliyye Tarikatı, İstanbul 2000, s.79.

sırada Sünbül Efendi'nin bulunduğu zaviyeyi yaptıran Koca Mustafa Paşa ve diğer vezirleriyle geleneğe uyarak Bursa'ya atalarının kabrini ziyarete gitmiştir. Burada Cem Sultan'ın kabrini ziyaret ederken amcasının Koca Mustafa Paşa tarafından katledildiğini bildiği için vezir Koca Mustafa Paşa'nın başını vurdurmuştur. İstanbul'a gelince de onun yaptırdığı imaret ve câmi'i'nin yıkılmasını emretmiştir. Ancak Sünbül Efendi'nin kerametleriyle bu kararından vazgeçmiştir. Fakat Sünbül Efendi padişahın emri yerine gelsin diyerek birkaç tane bacanın yıkılmasını ve böylece de sultanın buyruğunun gerçekleşmesini sağlamıştır.²³ Yavuz Sultan Selim Han'ın yaptırdığı Selimiye Câmi'i'nin ibadete açıldığı gün ilk vaaz etmek şerefine kendisine verilmesi iyi bir hatip ve âlim olduğunu gösterir.²⁴

Üç yıl mücâhededen sonra, dördüncü senede halife olup Mısır'a irşadla görevlendirildi. Sünbül Efendi Mısır Kahire'ye vardığında Mısır Memlûklü Sultânı Berkûk yerine Emir Kaçmaz Sultan olmuştu. Sultan kendi inşa ettirdiği " Derbû'l-Ahmer Câmi'i "nde Sünbül Sinan'a taliplere irşad etmesini söylemiş ve şeyhi oraya yerleştirmiştir.²⁵ Sünbül Sinan'dan önce Mısır'a gidip Seyyid Yahya eş-Şirvânî'nin halifelerinden Şeyh Şahin-i Mısırî ve Timurtaş'ın burada mazhar oldukları itibarı, nazarı dikkate alarak onun da bu şekilde karşılandığı ihtimali de pek uzak olmamakla beraber devrin Memlûk Sultanı ve Mısır'ın tasavvuf²⁶ ve ilim erbabı tarafından tevkir edildiği muhakkaktır.

Mısır'da üç yıl kaldığı tahmin edilmektedir. Çelebi Halife Hacca giderken Mekke'de kendisi ile görüşmek üzere Mısır'a bir derviş göndermiş ve Sünbül Sinan, burada Çelebi Halife'nin ölüm haberini almıştır. Hac yolunda vefat eden şeyhi Sünbül Sinan'a kendi kızı Safiye Hatun ile evlenmesini ve Kocamustafapaşa Hanigâhı'ndaki makamına oturmasını vasiyet etmiştir. Hac farızasını edâdan sonra Sünbül Sinan, Şam yoluyla İstanbul'a gelmiştir. Yapılan vasiyet doğrultusunda Şeyhlik makamına oturmuş, Safiye hanımla evlenmiştir.²⁷

Menkıbelerde Yavuz Sultan Selim Han'la arasında geçen ve şeyhin kerametiyle padişahı hayretten hayrete düşüren pek çok hatıra vardır. Bunlar Lemezât-ı Hulviyye'de tafsilatıyla anlatılmıştır.²⁸

²³ Kazım Büyükkaksoy, Hak Yolunun Önderleri, İstanbul 1973, s.343.

²⁴ Dr. Nazif Velikâhyaoğlu (Öztürk), Sümbüliyye Tarikatı, İstanbul 2000, s.88.

²⁵ Mahmud Cemaleddin el-Hülvi, Lemezât-ı Hulviyye, Hazırlayan: Mehmet Serhan Tayşi, İstanbul 1993, s.447.

²⁶ Tahsin Yazıcı, "Fetih'ten Sonra İstanbul'da ilk Halvefî Şeyhleri: Çelebi Muhammed Cemaluddin, Sünbül Sinan ve Merkez Efendi", Tasavvuf Kitabı, Hazırlayan: Cemil Çiftçi, İstanbul 2003, s.121.

²⁷ Dr. Nazif Velikâhyaoğlu (Öztürk), Sümbüliyye Tarikatı, İstanbul 2000, s.79.

²⁸ Mahmud Cemaleddin el-Hülvi, Lemezât-ı Hulviyye, Hazırlayan: Mehmet Serhan Tayşi, İstanbul 1993, s.445.

Sünbül Sinan Hazretleri otuz üç yıl şeyhlik yapmıştır.Fakat şeyhliği sırasında riyaset ve zikre devam etmiştir. “Ben on sekiz yıl arkamı yere koymadım.Her hangi bir yere dayanmadım. İbadete çekildiğim odanın ortasında tahiyatta oturur gibi uykumu geçirdim.” dediği rivayet edilir.²⁹ Elbette işte böyle biri Sümbüliye kolunun kurucusu ve piri olmuştur. Yavuz Sultan Selim sırtındaki beyaz samur kürkü Sünbül Efendi’ye giydirdi,³⁰ gibi ifadeler bize Sünbül Efendi’nin padişahın iftiharına mazhar olduğunu ve hürmet gördüğünü bildirmektedir.

Eserlerini Arapça ve Türkçe yazmıştır. Bugün bu risalelerinden dördünü bilmekteyiz. Bunlar, Tarikatta sülûk mertebelerini gösteren “Risâle-i Etvâr-ı Seb’â”, devrân ve semâ’ın helal olduğuna dair kaleme alınan Arapça “Risâle-i Tahkikiyye”, bu risalenin Türkçe muhtasarı olan “Risâle-i Sünbül, Der Hakk-ı Zikr u Devrân” ve Sümbüliye Tarikatı mensuplarının uyması gereken prensipleri anlatan “Kitab-ı Tarikatname”dir.³¹

İlâhiyât-ı ârifânelerinden:

*Sarây-ı vahdet olmuş iken makâmım
Bu kesret âlemin seyrâna geldim*

*Çü birdir Sünbülî marûf ü ârif
Edüp dava deme irfâna geldim*

diğer

*Hümâ-yı aşkı sayd etmek dilersen
Dil-i vîrâneme gel kim yatakdır
Gel ey sâlik diyem bir söz kim hakdır.
İşidir hakkı şol kim Hak kulakdır*

²⁹ Dr. Nazif Velikâhyaoğlu (Öztürk), Sümbüliyye Tarikatı, İstanbul 2000, s.80.

³⁰ Tahsin Yazaıcı, “Fetih’ten Sonra İstanbul’da ilk Halvetî Şeyhleri: Çelebi Muhammed Cemalleddin, Sünbül Sinan ve Merkez Efendi”, Tasavvuf Kitabı,Hazırlayan: Cemil Çiftçi, İstanbul 2003,s.121.

³¹ Dr. Nazif Velikâhyaoğlu (Öztürk), Sümbüliyye Tarikatı, İstanbul 2000, s.89.

matlalı nutk-ı âlileri zamânımız' urefâsından Cabbar-zâde Ârif tarafından serh edilmiştir.³²

Sünbül Efendi 60-65 yaşlarında bulunduğu sırada hayata gözlerini kapadı. Pazartesi gecesı Muharrem 930/ Eylül 1529'da irtihal eden Sünbül Efendi için Şeyhülislam Kemal Paşazâde tarih düşürmüştür.

Pişvâ-yi sâhib-i ehl-i edeb

Muktedâ-i tâlib-i Rûm u Arab

Rehber-i ehl-i Tarik-i Halveti

Bu'l-vefâ kim Şeyh Sünböldür lakab

Mülk-i fâniden bekâ iklimine

Kendi tevhîd ide ol şîrîn-leb.

Eyledi Şehr-i Muharremde sefer

Leyletu'l-isneyn de ol zû-neseb

Ağladı ol gün bulut yaş yaş

Döktü gözlerin yaşını her ibn-i eb

Münkirin dökmezse göz yaşın ne talal

Seng-i hârâdan çıkar mı su aceb

Yir u göklerden kamu ins u melek

Cem' olub kıldı namazın bî ta'eb

³² Bursalı Mehmet Tâhir, Osmanlı Müellifleri I-II-III, Hazırlayanlar: Mustafa Tatçı-Cemâl Kurnaz, Ankara 2000, c.I, s. 78-79.

Hâtib-i gaybî dedi tarihini

Nur ola Sünbül Sinan'ın kabri heb

Cenaze namazı Fatih Câmiinde kılındıktan sonra Kocamustafapaşa Câmiinde kendisinin kaldığı hankâhının haremine gömüldü ve üzerine türbe yapıldı.³³

Meşhûr dört halifesi ise: “Sırasıyla Şeyh Cemâleddin-i Akşehrî, Şeyh Maksûd Dede,Şeyh Çavdârlû Ahmed Dede ve postnişini Şeyh Merkez Muslihiddin Musâ Efendi'dir.” Ayrıca isimleri bilinmeyen sayısız halifeleri vardır.Vefâtı Sultan Süleyman Hân zamânıdır.Kendisinin ölümüne şu mısra ile de tarih düşürülmüştür:

“Cânına Sünbül Sinân'ın fâtiha” (Sene:936 H.)³⁴

“Feyz-i ilâhî”,”Üstâd-ı aşk”,terkipleri ve “Eyledi bustân-ı zühdün Sünbülî me'vâya azm”,”Cânına Sünbül Sinan'ın Fâtiha”,”Nûr ola Sünbül Sinân'ın kabri hep”,mısraları ile de ayrıca tarih düşürülmüştür.³⁵

Sünbül Sinan Hazretleri hakkında Ken'an Rifâî Efendinin iki şiirini de ayrıca sunuyoruz.

Hazreti Sünbül'ün türbesinde asılı olan levhanın sureti:

Lem'ayı nur-i velayet Hazreti Sümbül Sinan

Mukbil-i ehl-i tarikat Hazreti Sümbül Sinan

Vasıl-ı dergâh-ı izzet vakıf-ı esrar-ı din

Arif-i remz-i hakikat Hazreti Sümbül Sinan

Merhaba yâ hazreti Sümbül Sinan, yâ mücteba

³³ Tahsin Yazaıcı, “Fetih'ten Sonra İstanbul'da ilk Halvetî Şeyhleri: Çelebi Muhammed Cemalleddin, Sünbül Sinan ve Merkez Efendi”, Tasavvuf Kitabı,Hazırlayan: Cemil Çiftçi, İstanbul 2003,s.121.

³⁴ Mahmud Cemaeddin el-Hülvi, Lemezât-ı Hulviyye, Hazırlayan: Mehmet Serhan Tayşi, İstanbul 1993, s.447.

³⁵ Mehmet Nail Tuman,Tuhfe-i Nâili, Hazırlayanlar: Cemâl Kurnaz-Mustafa Tatçı,Ankara 2001, c.I.s.454 sıra 1895.

*Merhaba ey zübdei kevn-ü mekân, yâ Mürteza
Şâh-ı iklîmi velayetsin Huda'nın aslanı
Menba-ı sırr-ı Hudasin hem habib-i Mustafa
Şems ve Mevlâna nasılsa sen ve merkez yekvücut
Verdi bizden hemen Muhammed, Ali nur-i ziyâ
Nokta olmuşsun bu Ba'yı kâinata sen hemen
Mahzar-ı mir'at-ı Haksın hem Halil-i Kibriya
Öksüzün biçarenin dermanda tek dermanısın
Âşıkâ darü'l-emansın fatih-i bâb-ı Hüdâ
Rahmetin şâmil senin dünya ve ukbaya müdam
Mukteday-i evliyasın hem de minhac-ı Hüdâ
Ruh nasılsa cisme karşı âleme sen de osun
Her kime ab-ı hayatı verdiysen buldu bekâ
Cevher-i pak-i vücudun kapladı âlemleri
Zahir ü batında feyzin olmada cilve- nümâ
Bâb-ı lütfundan bizi dûr eyleme Allah için
Hâk-i pâyinde senin Ken'an-ı cenan daim fedâ*

Merkez Efendi ve Sünbül Sinan

Menkıbelerde anlatıldığına göre Yavuz Sultan Selim Han Şam'ı fethettiği zaman minber altında itikat ehlerinden bir kişi ile konuşmuştur. Bu kişi, Mısır'ın fethinin yakın olduğunu müjdelemiştir. Padişah "Acaba yeryüzünde bu zâtın bir benzeri var mıdır?" diye aklından geçirmiş, O zât "İstanbul'da oturan Sünbül Sinan Efendi'den gafil olma, onu iyi tanı ve gönlünü hoş tut." diye Selim Han'a seslenmiştir. Mısır seferinden muzaffer olarak İstanbul'a dönen Sultan Selim'i karşılayanlar arasında Sünbül Sinan da vardır. Padişahın elinini sıkarak "Şeyhin sipariş ettikleri Sinan duacıları, bu aciz kuldur." diyerek Şam'daki olaya işaret ederek kerâmetini de göstermiştir.

Bunun gibi birkaç menkıbe daha padişaha çok tesir etmiştir. Halvetî tarikatının bir kolunu tesis edecek kadar ilim ve mâna ehli olan Sünbül Sinan Hazretleri muhakkak ki Sultan Selim ve ailesi üzerinde oldukça müessirdir. Belki de aralarında manevi bir alaka da vardır. Hafsa Sultan

Manisa'daki zaviyesine birini vazifelendirmek isteğince bunu Sünbül Sinan'dan rica etmiş O da Merkez Efendi'yi bu iş için münasip görmüştür.Padişahın talebine Merkez Efendi'nin seçilmiş olması, onun Sünbül Sinan nazarında ilk akla gelen en makbul evladı olduğunu da bize göstermektedir.

Yine menkıbelerde anlatıldığına göre Merkez Efendi de Sünbül Sinan Hazretleri gibi evvela şer'i ilimleri tahsil etmiş ve önceleri zahid bir kişilikle mâna ehlini inkar edip beğenmemiştir.Ancak bir gece acayip bir rüya görür.Ertesi gün rüyasını hocalarına sorar fakat sadra şifa bir cevap alamaz.Sünbül Sinan Hazretlerine giderek rüyasını şerh ettirmek de istemez.Bir gece gene rüya görür.Rüyasında Sünbül Efendi zaviyesinin içine girmiş ve Merkez Efendi de Şeyh kendi hüccesine girmesin diye kapıyı kapatıp arkasına eşyalar yığımıştır.Sünbül Efendi ise bütün engelleri yıkarak hücceye girmiştir.Bunu bir işaret bilen Merkez Efendi „Sünbül Efendi'ye giderek rüyasını arz etmiştir.Şeyh efendi rüyayı tabir etmiş, bunun üzerine Merkez Efendi biat etmiştir.Sünbül Efendi biat sırasında taç ve hırkayı bizzat giydirmiş, “Mevlânâ kapın kavî değilmiş bize dayanamadı.” diye buyurmuştur. Biattan sonrada “Sizler, merâtip tekmîlinde kâmil kişilerdensiniz ve Habîb hazretlerinin müjdesini almışsınız.Dâiremizin merkezi olup,bizden size ma'nevi hilâfet be ulvi makamlara rehberlik etmekten gayri yapacak şey yoktur.” demiştir.

Bütün bunlar daha başından itibaren Merkez Efendi'nin Sünbül Efendi nazarında çok makbul bir mevkinin sahibi olduğunu açıkça göstermektedir.Bu menkıbeler Mahmud Cemaleddin el-Hulvî'nin Lemezât-ı Hulviye eserinde tafsilatlı olarak anlatılmaktadır.